

به نام خدا

بنیان های نظری خرد جمعی و الگویی آن

Theoretical foundations of collective wisdom and its modeling

مؤلف :

مریم رضایی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۴)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

Chaponashr.ir

شماره کتابشناسی ملی : ایران ۱۰۳۰۷۶۶۵

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۱۱۷-۷۱۲-۷

سرشناسه : رضایی، مریم، ۱۳۶۴ دی -

عنوان و نام پدیدآور : بنیان‌های نظری خرد جمعی و الگویابی آن [منابع الکترونیکی: کتاب]

/Theoretical foundations of collective wisdom and its modeling

مؤلف مریم رضایی.

مشخصات نشر : مشهد: ارسطو، ۱۴۰۴.

مشخصات ظاهری : ۱ منبع بر خط (۲۷۹ ص.).

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت : کتابنامه: ص. ۲۶۹ - ۲۷۹.

نوع منبع الکترونیکی : فایل متنی (PDF).

یادداشت : دسترسی از طریق وب.

موضوع : وفاق اجتماعی

موضوع : Consensus (Social sciences)

موضوع : خیر مشترک

موضوع : Common good

رده بندی کنگره : JC۳۲۸ / ۲

رده بندی دیویی : ۳۲۰ / ۰۱۱

دسترسی و محل الکترونیکی : آدرس الکترونیکی منبع

نام کتاب : بنیان‌های نظری خرد جمعی و الگویابی آن

Theoretical foundations of collective wisdom and its modeling

مؤلف : مریم رضایی

ناشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)

صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ : ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ : اول - ۱۴۰۴

چاپ : زیر جلد

قیمت : ۴۲۰۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان :

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۱۱۷-۷۱۲-۷

تلفن مرکز پخش : ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

سپاس و قدردانی

سپاس بیکران پروردگار بی همتا را که با لطف و عنایت خود همنشینی رهروان علم و دانش مفتخرمان نمود.

گرچه قلم یارای سپاس ندارد، با کمال احترام بر خود لازم می دانم مراتب قدردانی و تشکر خالصانه خود را خدمت استاد فرهیخته و ارجمند جناب آقای دکتر چلبی به پاس سهم وسیع ایشان در جامعه شناسی ایران و انتشار آثار پرافتخارشان که حقیقتاً قابل ستایش است و به پاس راهنمایی های ارزشمند و راهگشایشان تقدیم نمایم. آنچه پیش روست جز در سایه علم و اخلاق حرفه‌ای ایشان و صبر ستودنی‌شان در مقابل شوق یادگیری و دانسته‌های اندک و ناپختگی‌هایم با وجود مشغله‌های فراوان میسر نبود. بی نهایت خود را مدیون استاد گرانقدر می دانم که علاوه بر علم، اخلاق علمی را و نه تنها اندیشه‌ها را که اندیشیدن را به ما آموختند و در تمام مراحل انجام این اثر از هیچ کمک، راهنمایی و مشاوره‌ای دریغ نکردند. خداوند بزرگ را جهت فراهم کردن این فرصت سپاسگزارم و برای استاد بزرگوار جناب آقای دکتر چلبی تندرستی و توفیق روزافزون آرزومندم.

همچنین شایسته است از ناشر محترم و تیم انتشاراتی چاپ و نشر ایران که با اعتماد به این اثر و با تلاش‌های ارزنده و دقت نظر فراوان در جهت انتشار آن همراه من بودند، صمیمانه تقدیر و تشکر نمایم.

مریم رضایی

فهرست

۹	فصل اول: کلیات.....
۱۳	فصل دوم: ادبیات نظری مفاهیم و دیدگاه ها.....
۱۳	مفهوم خرد جمعی.....
۱۴	خرد و هوشمندی:.....
۱۸	خرد و عقلانیت:.....
۲۰	تنوع: انواع تنوع و مدیریت آن.....
۳۲	تئوری ها و دیدگاه های نظری.....
۳۲	قضیه هیئت داوری کندورسه.....
۳۹	تجميع قضاوت ها.....
۴۰	کریستین لیست.....
۴۳	پیچ.....
۴۴	دیدگاه های متنوع:.....
۴۵	اکتشافات متنوع:.....
۴۷	اکتشاف توپولوژیک:.....
۴۷	اکتشافات شیب دار:.....
۴۸	اکتشاف خطا پذیری:.....
۴۸	اکتشاف پذیری جمع:.....
۵۰	تفسیرهای متنوع:.....
۵۱	مدل های پیش بینی کننده متنوع:.....
۶۰	مکانیسم های تنوع:.....
۶۱	تخصیصی شدن.....

- ۶۱ مزیت نسبی:
- ۶۱ یادگیری با انجام کار:
- ۶۲ رقابت
- ۶۳ هم‌افزایی
- ۶۵ دانش جمعی
- ۶۶ اضافات و افزونگی
- ۶۷ شکاف‌های متقاطع
- ۷۲ جیمز سوروکی
- ۷۵ بریسکین
- ۹۱ لندمور
- ۱۰۲ چلبی
- ۱۰۲ تنوع و استراتژی‌های فرهنگی
- ۱۱۰ بهگشت اجتماعی:
- ۱۱۱ خودمختاری فردی:
- ۱۱۱ خودمختاری بخشی و سازمانی:
- ۱۱۳ خودمختاری ملی:
- ۱۱۶ اختلال رابطه ای:
- ۱۱۷ اختلال رابطه‌ای مربوط به حوزه اقتصادی:
- ۱۱۸ اختلال رابطه‌ای مربوط به حوزه سیاسی:
- ۱۱۸ اختلال رابطه‌ای مربوط به حوزه اجتماعی:
- ۱۱۹ اختلال رابطه‌ای مربوط به حوزه فرهنگ:
- ۱۲۰ الگوی تلفیقی خرد جمعی
- ۱۲۱ نظریه عمومی سیستم‌ها
- ۱۲۴ الگوی تلفیقی
- ۱۲۹ فصل سوم: خرد جمعی در حوزه اقتصادی

اقتصاد.....	۱۲۹
خواص و خصوصیات حوزه اقتصادی در تقویت خرد جمعی.....	۱۳۸
جمع بندی: خرد جمعی در حوزه اقتصادی با توجه به الگوی تلفیقی پژوهش.....	۱۶۵
فصل چهارم: خرد جمعی در حوزه سیاسی.....	۱۷۱
سیاست.....	۱۷۱
خواص و خصوصیات حوزه سیاسی در تقویت خرد جمعی.....	۱۸۰
جمع بندی: خواص خرده نظام سیاسی در تقویت خرد جمعی با توجه به مدل تلفیقی پژوهش.....	۲۰۵
فصل پنجم: خرد جمعی در حوزه اجتماعی.....	۲۱۳
اجتماع.....	۲۱۳
خواص حوزه اجتماعی در تقویت خرد جمعی.....	۲۲۰
جمع بندی: خرد جمعی در حوزه اجتماعی با توجه به الگوی تلفیقی پژوهش.....	۲۲۴
فصل ششم: خرد جمعی در حوزه فرهنگی.....	۲۳۱
فرهنگ.....	۲۳۱
خواص و خصوصیات حوزه فرهنگی در تقویت خرد جمعی.....	۲۴۲
جمع بندی: خواص خرده نظام فرهنگی در تقویت خرد جمعی با توجه به مدل تلفیقی پژوهش.....	۲۵۱
منابع.....	۲۶۹
منابع فارسی.....	۲۶۹
منابع انگلیسی.....	۲۷۱

فصل اول:

کلیات

مقدمه

یکی از مسائل اساسی جامعه‌شناسی که ربط وثیقی با مساله مورد مطالعه این کتاب دارد، مساله نظم می‌باشد. «هر نظم اجتماعی کم‌وبیش با مسائلی مشترک که از نوع مسائل ماهوی (عام) هستند و برخی مسائل عارضی (خاص) مواجه است و برای هر نظم اجتماعی انضمامی، روابط متقابل بین مسائل عام و خاص وجود دارد. به عبارتی نوعی دیالکتیک عام و خاص برای حل مسائل یک نظم اجتماعی مشخص مطرح است» (چلبی ۱۳۹۴، ۱۲). از طرفی نیز، با توجه به اینکه «جامعه شبکه n ام از شبکه‌های روابط اجتماعی است، در سطح خرد دو عنصر اساسی فرد و تعامل دست‌اندرکارند و از ترکیب این دو نوع عنصر «ما» به وجود می‌آید. همچنانکه از سطح خرد دور می‌شویم شبکه‌هایی با مراتب مختلف از افراد یا گروه‌ها و تعاملات آنها مطرح می‌شوند و به تعداد «ماها» در سطح خرد، نظم‌های اجتماعی ریز نیز وجود دارد. لکن در سطح کلان، جامعه کل احتیاج به نظمی فراگیر دارد به طوری که نظم کلان بتواند دربرگیرنده نظم‌های متعدد در سطح خرد باشد. بدیهی است با تشدید فرایند تفکیک و به دنبال آن تکثیر گروه‌بندی‌های اجتماعی و «ماهای» مختلف، اهمیت مسائل اجتماعی در سطح کلان نیز افزایش می‌یابد» (همان ۲۲). مسائلی که در جامعه معاصر، علیرغم برنامه‌ریزی‌های مختلف با درجات و سطوح بی‌سابقه‌ای از پیچیدگی و وابستگی متقابل، کم‌وبیش به قوت خود باقی مانده‌اند. در چنین وضعیتی همان‌طور که بریسکین اظهار می‌دارد «باید به صورت عمیق و در مقیاس بی‌سابقه‌ای راه‌های همکاری با یکدیگر را بیابیم. چرا که این نیاز در همه‌جا ظاهر می‌شود و اگر نتوانیم راه‌های مشروع پیوستن به یکدیگر، همکاری و درک یکدیگر را پیدا کنیم، برای عدم کارایی و نابه‌سامانی‌هایی که به نظر می‌رسد در اطراف ما در حال رشد هستند، نخواهیم توانست

راه حل‌هایی مناسب را بیابیم، چه رسد به مسائل بزرگی که ما را به مثابه یک ملت احاطه کرده‌اند... این همکاری مستلزم درک خرد جمعی^۱ است (بریسکین ۲۰۰۹، ۴).

ایده خرد جمعی را می‌توان در سیاست‌های ارسطو ردیابی کرد. ارسطو به طور جدی این ایده را مطرح کرد که "چند سر بهتر از یک سر" است. وی در توصیف مزایای دموکراسی مشاهده کرد هنگامی که ارزیابی افراد به صورت بخش‌های متمایزی از کل دیده شود، ارزیابی جمعی می‌تواند از ارزیابی افراد بهتر باشد (پیچ و هونگ ۲۰۰۸، ۲). در دهه اخیر نیز، ایده خرد جمعی در یک تصویر کاملاً متنوع در ادبیات ظاهر شده است، به ویژه ادبیات موجود درباره هوشمندی جمعی^۲، همکاری‌های چندجانبه، "ما" هوشمندانه‌تر از "من" و... که قبلاً در حوزه بازار، اقتصاد و سیاست انجام شده این دیدگاه را گسترش داده است که در دنیای پیچیده امروز، راه حل‌های هوشمندانه نسبت به اینکه توسط چند کارشناس در بالا تولید شوند، بیشتر از پایین به بالا در میان گروه‌های شکل گرفته مردمی ظاهر می‌شوند؛ همچنین جدید و نو بودن ایده خرد جمعی را می‌توان در اهمیت مفاهیم شبکه و پیوندها، به ویژه پیوندهای ضعیف دریافت که تاکید دارند امروزه انقلاب تکنولوژیکی مبتنی بر اینترنت طی بیست سال گذشته، واقعیت امور و تعاملات انسانی را تغییر داده است و اطلاعات به سرعت در میان افراد متنوع و حتی با دیدگاه‌های متضاد توزیع و منتقل می‌شود و در یک حوزه مشخص متمرکز نمی‌شوند (لندمور ۲۰۱۲، ۴).

خرد جمعی در بردارندهٔ اصولی است که می‌تواند تأثیرات مختلفی بر اجزاء و حوزه‌های مختلف جامعه داشته باشد و ماهیت آن به میزان زیادی به اصول آن بازمی‌گردد که دو اصل کلی می‌باشد: هوشمندی فردی^۳ و تنوع شناختی^۴ (هونگ و پیچ ۲۰۰۸، ۱). به طور ویژه تنوع شناختی سیستم‌های پیچیده را قوی و شکوفا می‌سازد و باعث نوآوری می‌شود. تنوع باعث ایجاد هم افزایی، نوآوری و بهره‌وری در سیستم می‌شود و هنگامی که در

^۱. collective wisdom

^۲. collective intelligence

^۳. individual intelligence

^۴. cognitive diversity

سیستم فعل و انفعالات متقابل^۱ وجود داشته باشد، تنوع در چنین شرایطی باعث بهبود عملکرد سیستم می‌شود» (پیچ ۲۰۱۱، ۱۹۶).

به رغم اینکه جنس خرد جمعی، اجتماعی است، اما جامعه‌شناسان کمتر به بررسی خرد جمعی، شرایط و روند تحقق آن و همچنین پیامدهای اجتماعی آن در جامعه پرداخته‌اند. علاوه بر این، خرد جمعی هم تابع علل گوناگونی است و هم کم و کیف آن پیامدهای خاصی را برای دیگر پدیده‌های جامعه و اعضای آن در بر خواهد داشت. این مساله زمانی نمود بیشتری خواهد داشت که با توجه به تعریف بریسکین (۲۰۰۹) از خرد جمعی یعنی «دانش و بینش حاصل از تعامل گروه»، عنصر تعامل و رابطه اجتماعی در ایده خرد جمعی در نظر گرفته شود. همچنین نکته‌ای که نباید از آن غافل شد این است که «دو نوع اساسی تعامل در شبکه‌های تعاملی جامعه قابل تصور است» که در این راستا می‌بایست در نظر گرفته شوند. «جامعه‌ای که نوعی تفکیک اجتماعی را از سر گذرانده است، با مجموعه کثیری از گروه‌های کوچک و بزرگ با مرزهای فرهنگی و هویت‌های متفاوت مواجه است، در چنین وضعیتی دو نوع تعامل اساسی در میدان‌های تعاملی (شبکه‌های تعاملی) جامعه قابل تصور است: تعاملات درون‌گروهی و تعاملات برون‌گروهی. نکته مهم آنکه شکل، محتوی و میزان و شدت تعاملات درون‌گروهی و برون‌گروهی نیز خود به طور همزمان منشأ اختلال و نظم هستند» (چلبی ۱۳۹۵، ۲۶).

این تعاملات را می‌توان در حوزه‌های چهارگانه اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی جامعه و در کل در جامعه به مثابه یک سیستم و نظام پیچیده پیگیری نمود که مجموعه کثیری از این گروه‌های کوچک و بزرگ با هویت‌ها و شناخت‌های متفاوت را دربرمی‌گیرند. از نظر بریسکین نتیجه یک فرایند جمعی که خردمندانه است، یک تصمیم صحیح است که فراتر از نگرانی‌های حزبی است. هنگامی که این ظرفیت را به طور موثر با دیگران به کار می‌بریم، توانایی ما برای کمک به یک دنیای بهتر در سطح محلی، ملی و جهانی افزایش می‌یابد و اختلال و اختلافات همکاری‌ها نیز محدود می‌شود. به علاوه خرد جمعی ما را به

^۱. interaction

فکر کردن درباره ضرورت شبکه‌هایی از مردم در سطح جامعه ملزم می‌کند تا به بهبود، نوآوری و کشف راه‌های جدید برای اعمال نتایج مثبت بپردازیم (بریسکین و همکاران ۲۰۰۹، ۱۰).

در شرایطی که مسائل نو و پیچیده اجتماعی متأثر از «تحولات پرشتاب جهان جدید»، «ورود به جامعه شبکه‌ای» و «درهم فشردگی زمان و مکان» هستند، برای حل مسائل در مراحل و حوزه‌های مختلف، جامعه نیازمند خرد جمعی جهت اتخاذ تصمیمات صحیح است؛ چرا که کیفیت ارزیابی‌ها و تصمیم‌گیری‌های جمعی بهتر از کیفیت ارزیابی‌ها و تصمیماتی خواهد بود که به تنهایی یا از بالا به پایین انجام می‌شوند و چنانچه پدیده‌ها و مسائل اجتماعی را از زوایای مختلف و دیدگاه‌های متنوع افراد جامعه ارزیابی کنیم، این ارزیابی در کل می‌تواند علاوه بر سرعت حل مسأله و عدم هدر رفتن هزینه‌های مختلف، عملکرد بهتری به دنبال داشته باشد. بنابراین به طور ویژه باید این ایده و اصول اساسی آن را در جامعه بپذیریم و در سطح کلان و میانه جامعه شرایط را برای رسیدن به آن فراهم سازیم. بر این اساس در کتاب حاضر به دنبال الگویابی خرد جمعی در سطح نظری در حوزه‌های چهارگانه جامعه خواهیم بود. به عبارت دیگر در این کتاب دو گام اساسی برداشته خواهد شد. در گام اول، به دنبال تدوین یک الگوی تلفیقی از طریق نقد اثباتی تئوری‌های موجود در حوزه علوم اجتماعی خواهیم بود و در گام دوم جرح و تعدیل آن در حوزه‌های چهارگانه جامعه انجام می‌شود.

فصل دوم : ادبیات نظری

مفاهیم و دیدگاه ها

مقدمه

هدف اصلی این بخش بررسی و مرور ادبیات نظری جهت الگویابی نظری و در نهایت در صورت امکان، تدوین الگوی تلفیقی خرد جمعی می‌باشد. لذا برای دستیابی به هدف این فصل از کتاب ابتدا لازم است به تعریف مفاهیم اصلی و مرتبط با موضوع کتاب حاضر پرداخته شود. سپس تئوری‌ها و دیدگاه‌های نظری صاحب‌نظرانی که دیدگاه خود را به طور مستقیم یا غیر مستقیم در مورد خرد جمعی بیان داشته‌اند، مورد بررسی قرار گرفته و از این طریق، گام مهمی در مسیر رسیدن به یک تحلیل علمی، دقیق و واقعی پیموده شود. از طرف دیگر، با توجه به تحلیل‌های به دست آمده از این بخش و از طریق نقد اثباتی تئوری‌های مختلف و تلفیق آنها تلاش می‌شود یک الگوی نظری تدوین و طراحی شود.

مفهوم خرد جمعی

برای استفاده از مفهوم "خرد جمعی" از یک طرف باید بین مفهوم خرد و مفاهیم هوشمندی^۱ و عقلانیت^۲ و از طرف دیگر درباره صفت "جمعی" در مفهوم خرد جمعی به خصوص در ارتباط با مفاهیم رقیبی مانند خرد توده‌ها، هوشمندی جمعی و اطلاعات توزیع شده تمایز قائل شد (لندمور، ۲۰۱۲:۷).

^۱. intelligence

^۲. rationality

خرد و هوشمندی:

هوشمندی عبارت است از: توانایی یادگیری یا درک یا برخورد با موقعیت‌های جدید: دلیل و استدلال و امکان استفاده از دانش برای دستکاری در محیط یا تفکر انتزاعی با معیارهای عینی؛ خرد عبارت است از: یادگیری فلسفی یا علمی انباشته شده: دانش^۱، توانایی تشخیص خصوصیات و روابط درونی: بینش^۲ و احساس خوب: قضاوت^۳. بنابراین هوشمندی و خرد، پدیده‌های متمایزی هستند و در ابعاد مختلف عمل می‌کنند. هوشمندی توانایی یادگیری، استخراج اطلاعات، تجزیه و تحلیل دانش و درک و مواجهه با چالش‌های جدید است. خرد، توانایی به کارگیری دانش در عمل و توانایی پاسخگویی و برآوردن نیازها در هماهنگی با محیط، درک اخلاق و اصول اخلاقی است. هوشمندی با دانش صریح، عقل و روش علمی همراه است. خرد با دانش ضمنی، درک، قضاوت، بینش، اخلاق و عمل مناسب در موقعیت‌های اجتماعی همراه است. داشتن خرد بدون هوشمندی دشوار است، اما داشتن هوشمندی بدون خرد ممکن است. در کل، هوشمندی یک تفکر است و خرد دانش است (زو و جان، ۲۰۰۷: ۲۱۲). لندمور بر این باور است که مفهوم خرد بر مفهوم هوشمندی ارجح است، چرا که به نظر می‌رسد مفهوم خرد مفهومی پیچیده‌تر از مفهوم اطلاعات دارد؛ همچنین برتری مفهوم "خرد" نسبت به "هوشمندی" این است که اگرچه به نظر می‌رسد اطلاعات به اکنون و اینجا اشاره می‌کنند، خرد می‌تواند یک افق زمانی وسیع‌تر را فرا خواند. در نتیجه ایده خرد جمعی، یک اتاق فکر برای تجربه و احتمالاً اتاقی برای توانایی تأثیر فعالیت‌ها در آینده طراحی می‌کند (لندمور ۲۰۱۲، ۸)

^۱ knowledge

^۲ Insight

^۳ judgment

از نظر جان و زو (۲۰۰۷) زنجیره و تسلسل خرد جمعی را می‌توان از دو جنبه مشاهده کرد: از فردی تا جمعی و از هوشمندی تا خرد. بنابراین زنجیره خرد جمعی را می‌توان چهار مرحله دانست:

شکل شماره (۱-۲) زنجیره خرد جمعی

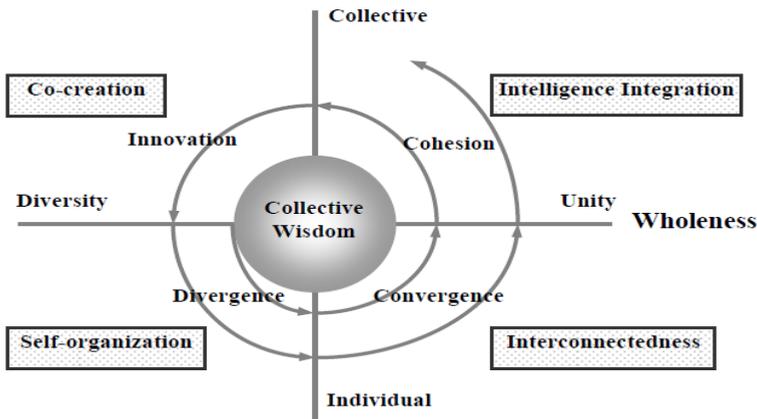
منبع: جان و زو، ۲۰۰۷

آنها اظهار داشته‌اند که «هوارد گاردنر با بیان هوشمندی‌های فردی مختلف از جمله: زبانی، منطقی، ریاضیاتی، حسی و... اظهار داشته است که ممکن است مهارت‌های مختلف از استقلال برخوردار باشند و فرد در یک زمینه مهارت، ضعیف و در حوزه دیگری بسیار عالی باشد، اما همه ما توان و مهارت هوشمندی‌هایی را با درجات مختلف داریم (هوشمندی‌های چندگانه فردی). هنگامی که یک تیم درگیر فعالیت‌های گسترده‌ای می‌شود و با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند، نوع دیگری از ارزش - هوشمندی مشارکتی - ایجاد می‌شود. هوشمندی مشارکتی توانایی یک گروه یا تیم است که با یکدیگر به طور مؤثر همکاری می‌کنند، هم‌افزایی ایجاد می‌کند و تمام توان تیم تا حد بسیار زیادی اعمال می‌شود. همچنین این توانایی هم‌افزایی حاصل از محیطی است که در آن زندگی می‌کنیم و با آن تعامل داریم. هوشمندی مشارکتی می‌تواند به عنوان یک تقویت اطلاعاتی کار کند که می‌تواند تفکر گروهی را در مقیاس و سطح مهمی که برای افراد غیرممکن بود امکان‌پذیر کند. مفهوم هوشمندی جمعی مرحله سوم است به این معنا که گروهی از انسانها می‌توانند وظیفه‌ای را انجام دهند که گویی این گروه، خود ارگانیزم منسجم و هوشمندی هستند

که به جای مجموعه‌ای از عوامل مستقل، با یک ذهن کار می‌کنند. هوشمندی جمعی توانایی یک گروه، درک و انطباق با محیط داخلی و دنیای خارجی و با همگرایی هوشمندی‌های فردی یا توزیع شده و ادغام توان و وحدت کل است. نهایتاً مرحله خرد جمعی می‌باشد. خرد جمعی ظرفیت جامعه و گروه‌های درون جامعه برای همکاری فکری در خلاقیت و نوآوری جهت حل مسائل به صورت مؤثر است که مانند یک کل منسجم عمل می‌کند و عملکرد آن از اجزاء آن بالاتر است. خرد جمعی، همگرایی هوشمندی‌های چندگانه است و می‌تواند بینش‌های عمیق و دیدگاه‌های گسترده‌ای را شکل دهد» (زو و جان ۲۰۰۷، ۲۱۲)

بنا بر اذعان کریستین لیست (۲۰۰۸) از آنجایی که انسان‌ها می‌توانند دارای حالات شناختی و احساساتی باشند - که به ترتیب رمزگشای اعتقادات و تمایلات هستند - و بر اساس این حالت‌ها به طور سیستماتیک عمل می‌کنند، از این جهت به طور خاص، از مفهوم خرد برای اشاره به ظرفیت عاملین اولیه برای مواجه شدن با چالش‌های انطباق و انسجام استفاده می‌شود. از نظر وی، برای ارزیابی خرد جمعی در معنای فعلی، باید با پرسیدن اینکه آیا گروه‌ها می‌توانند به عنوان عاملین اولیه حساب شوند، شروع کرد و پاسخ آن را وابسته به نحوه سازماندهی یک گروه معین دانسته است. به عنوان مثال، یک پانل متخصصین کاملاً سازمان یافته، گروهی از همکاران علمی یا کمیته سیاست‌های پولی یک بانک مرکزی، می‌توانند کاندیداهای عاملین اولیه باشند، در حالی که جمعیت تصادفی عابران پیاده در مرکز شهر نمی‌توانند چنین خاصیتی داشته باشند، چرا که فاقد سطحی از انسجام مورد نیاز است. به طور خاص، گروه باید ظرفیت شکل‌گیری باورها یا قضاوت‌های جمعی را داشته باشد و برای این منظور به یک ساختار سازمانی برای تولید آنها نیاز دارند. این ممکن است به شکل یک روش رأی‌گیری، یک پروتکل مشورتی یا هر مکانیزم دیگری باشد که به وسیله آن گروه می‌تواند اظهارات مشترک یا یک گزارش مشترک ارائه دهد. چنین رویه‌هایی در دادگاه‌های چند عضویتی، کمیته‌های مشورتی سیاست‌گذاری و گروه‌های همکاری علمی وجود دارد (لیست ۲۰۰۸، ۴)

جان و زو (۲۰۰۷) نیز اذعان دارند که خرد جمعی فرایندی است چرخه‌ای که پیشروی آن را می‌توان در چهار مرحله دانست: واگرایی، همگرایی، انسجام و نوآوری.

شکل شماره (۲-۲) فرایند چرخه‌ای خرد جمعی

منبع: جان و زو، ۲۰۰۷

جان و زو با تأکید بر این فرایند چرخه‌ای بیان داشته‌اند که «به این ترتیب می‌توان خرد جمعی را توانایی بدست آوردن بینش عمیق و ژرف در درک عمیق جوهر جهان تعریف کرد که از فرایندهای واگرایی، همگرایی، انسجام و نوآوری هوشمندی‌های چندگانه اعضا در یک گروه/تیم، سازمان یا کل جامعه حاصل می‌شود و با ورود به جامعه دانش، این توانایی جمعی از اهمیت اساسی برخوردار شده است. کلیت نیز مهمترین و اساسی‌ترین ویژگی سیستم است و وحدت و تنوع دو ویژگی مهم کلیت هستند. وحدت ویژگی مشترک و عمومی عناصر سیستم است که عناصر مختلف سیستم را به هم پیوند می‌زند و تنوع عبارت است از فردگرایی و منحصر به فرد بودن عناصر سیستم و تفاوت بین عناصر سیستم. یک گروه، یک سازمان، یک اجتماع و یک جامعه نمونه‌های مختلفی از یکپارچگی کامل

۱. knowledge society

هستند. وحدت و تنوع دو چشم انداز مهم به منظور تجزیه و تحلیل ویژگی های یک کل و اجزای آن هستند. مردم برای وحدت سازمان یافته اند زیرا منافع مشترکی با یکدیگر دارند و مقصد یکسانی دارند، اما هر یک از اعضا تفاوت های زیادی در شخصیت، سبک یادگیری، توانایی، سطح هوشمندی و غیره دارند. کانون و هسته این رویکرد و دیدگاه چه به لحاظ تئوری و چه در عمل، در توجه جدی به تنوع در نظر گرفته شده است (زو و جان ۲۰۰۷، ۲۰۹).

خرد و عقلانیت:

مفهوم خرد بر مفهوم عقلانیت نیز ترجیح داده شده است. عقلانیت بیانگر توانایی محاسباتی برای شناسایی ابزارهای مرتبط جهت دستیابی به اهداف معین است و برای توصیف پدیده هایی مانند دقت پیش بینی بازارهای اطلاعاتی و درستی تصمیم گیری ها و انتخاب هایی که توسط گروه های مشورتی یا اکثریت انجام می شود، کافی نیست. مفهوم خرد، مستلزم تعهد به این دیدگاه است که در مورد تصمیمات اتخاذ شده چیزی وجود دارد که اساساً درست یا غلط و حتی احتمالاً "حقیقت" باشد. در واقع، این نکته بر قضاوت درباره اخلاقی بودن محتوای تصمیم گیری ها دلالت می کند. در مقابل، عقلانیت اغلب در زمینه هایی استفاده می شود که در آن همبستگی و درستی یا صحت صوری^۱ به جای درستی یا حقیقت (اخلاقی) اهمیت دارد (لندمور ۲۰۱۲، ۷). رونی و مک کنا نیز بر این باورند که خرد، فرایند عقلانی را با اخلاق ترکیب می کند تا روشی متعادل و یکپارچه برای شناخت، تصمیم گیری و عمل در یک محیط پیچیده فراهم کند. خرد به دانش نیاز دارد، اما لزوماً انباشت بزرگی از آن نیست. خرد به شدت وابسته به اخلاق، قضاوت، خلاقیت و سایر اشکال متعالی تعقل و فهم بشری است (رونی و مک کنا ۲۰۰۷، ۱۳۲). تفاوت خرد با عقلانیت در همین محتوای اخلاقی آن می باشد. یأس وبر نسبت به نظم در جوامع معاصر با ایده عقلانیت در همین نکته نهفته است. «در واقع وبر بیم آن داشت که با گسترش

^۱. formal correctness

سریع بروکراسی و عقل ابزاری، با عقلی شدن همه چیز در جامعه نظم در جوامع معاصر خصلت قفس آهنین به خود گیرد» (چلبی ۱۳۷۵، ۳۴).

به این ترتیب از یک طرف باید به تمایز بین خرد و مفاهیم هوشمندی و عقلانیت توجه داشت و از طرف دیگر از صفت جمعی در ایده خرد جمعی غافل نبود. اگرچه این تفاوت و تمایز مرز باریک و ظریفی است، اما هم در فارسی و هم در انگلیسی مفاهیم جداگانه‌ای برای آنها به کار می‌رود. خرد کاربست دانش و به کارگیری استدلال عقلانی برای حل مساله به بهترین شکل و با کمترین هزینه است و «به معنای قضاوتی است که حقیقت را دنبال می‌کند» (لندمور ۲۰۱۲، ۳۳۹). اگرچه خرد به اطلاعات (هوشمندی) و دانش نیاز دارد اما توانمندی ویژه‌ای جهت استفاده از دانش و اطلاعات نیز لازم است و چنانچه این استفاده برای ارزیابی و تصمیم‌گیری جهت حل مسئله به صورت جمعی باشد می‌توان اذعان به برآیی و تحقق خرد جمعی داشت. «خرد جمعی دانش و بینش حاصل از تعامل گروه می‌باشد» (بریسکین و همکاران، ۲۰۰۹: ۲۳). به بیان اینسورث «خرد جمعی به مثابه یک خاصیت ظهور پیدا کرده دیده می‌شود. این خاصیت ظهور پیدا کرده از فعل و انفعالاتی که در یک گروه یا جمع زمانی که شرایط خاصی در آن وجود دارد، رخ می‌دهد» (اینسورث ۲۰۱۰، ۱۰). در حالی که صفت «جمعی» می‌تواند به مجموع قطعات و یا به طور کامل یک چیز دیگر اشاره کند، از نظر لندمور صفت «جمعی» در ایده خرد جمعی به معنای ظاهرشدن پدیده‌ای است که نمی‌تواند به راحتی در ذهن افراد ردیابی شود، بلکه به تعامل بین آنها، ذهن‌هایشان و محیط ساخته شده آنها اشاره می‌کند. خرد جمعی یک پدیده جدید ظهور پیدا کرده است و فقط مختص به گروه است نه تقویت خرد افراد» (لندمور ۲۰۱۲، ۹).

پیچ و هونگ نیز خرد جمعی را توانایی یک جمع یا گروهی از افراد برای پیش‌بینی دقیق نتیجه‌ای در آینده یا توصیف و مشخص کردن نمای دقیق یک نتیجه کنونی تعریف کرده‌اند

2. property

3. emergence

1. constructed